

**Тема семінарського заняття
«Органи влади як інститут конституційного права»**

Навчальні питання

1. Конституційні засади організації і здійснення влади в Україні
2. Поняття органу влади, його ознаки та класифікація (види) органів влади
3. Система органів влади в Україні
Практичні завдання
Література

У вступній частині семінарського заняття формулюється його мета та визначаються навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошуються завдання (казуси), аналіз яких забезпечує досягнення навчальної мети.

Починаючи вивчення даної теми, слід мати на увазі, що наукова доктрина «поділу державної влади» або «розподілу державної влади» на законодавчу, виконавчу та судову і наукова доктрина «відокремлення в державі законодавчої, виконавчої і судової влад» - це діаметрально протилежні речі за своєю правовою природою.

У ст. 6 Конституції України зазначено: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову», що є продовженням радянської доктрини «поділу державної влади» або «розподілу державної влади».

Також важливо зазначити, що сучасна європейська наука оперує поняттям «урядування», а не «державна влада».

Отже, в рамках конституційного розуміння влада – це різновид політичної влади, який стосується управління суспільством, має властивості суверенітету, може здійснюватися за допомогою заходів державного примусу та підпорядковується суверенітету народу, як і має головну мету – утвердження і забезпечення людських прав.

Ключовими засадами організації та здійснення влади в Україні є:

права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3);

ніхто не може узурпувати державну владу (ч. 4 ст. 5);

органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України (ст. 6);

в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; норми Конституції України є нормами прямої дії (ст. 8);

органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19).

Програмою розвитку ООН «Управління та Сталий розвиток людини» від 1997р. було визначено принципи належного урядування. До них належать: легітимність і голос; напрям; продуктивність; підзвітність; справедливість (чесність).

При розгляді другого питання варто зазначити, що орган влади — це створена відповідно до Конституції України та законів України частина державного механізму, яка є відокремленою в силу державно-владних повноважень, закріпленої матеріальної бази, здійснює функції держави, підпорядковується суверенітету народу, як і має головну мету – утвердження і забезпечення людських прав.

Ознаки органу влади:

1) створення, реорганізація, ліквідація органу влади здійснюються у чітко визначеному законодавчому порядку;

2) «дозволено тільки те, що не заборонено законом» - це принцип діяльності всіх органів влади;

3) працівники органу влади мають особливий правовий статус в рамках державної служби, адже виступають державними службовцями;

4) для здійснення завдань і функцій держави орган влади наділяється повноваженнями.

До структури конституційно-правового статусу органу влади належать: його місце і роль у суспільстві та державі; компетенція і повноваження.

Органи влади класифікуються за їх функціональним призначенням на: органи законодавчої влади; органи виконавчої влади; органи судової влади.

При вивченні третього питання теми рекомендується звернути увагу на ст. 75 Конституції України, де вказано, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент — Верховна Рада України.

До системи органів виконавчої влади Конституція відносить вищий орган виконавчої влади, яким є Кабінет Міністрів України. Також ще існують центральні органи виконавчої влади (міністерства, агентства, інспекції (наприклад, Фонд державного майна), як і місцеві органи виконавчої влади, до яких належать місцеві державні адміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Суди належать до органів судової влади. Тільки суди мають право здійснювати правосуддя.

Президент України (глава держави) займає особливе місце в системі органів влади, адже Конституція України не відносить його ні до законодавчої, ні до виконавчої, ні до судової влади.

Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юстиції.

В заключній частині заняття підводяться підсумки щодо розгляду теми, визначаються помилки, які були допущені при її розгляді, визначаються методи їх усунення.

Дайте визначення наступних понять:

влада, соціальна влада, політична влада, публічна влада, державна влада, державна влада як конституційно-правовий інститут, ознаки державної влади, суверенітет держави, поділ влади, принципи, організації і діяльності державної влади, принцип єдності державної влади, принцип розподілу державної влади, принцип законності, принцип ієрархічності, форми здійснення державної влади, методи здійснення державної влади, державний апарат, елементи державної влади, моноцефальна система державних органів державної влади, централізовано-сегментна система органів державної влади, державний орган України, ознаки органу державної влади, центральні органи державної влади, компетенція державного органу, посадова особа, постійні державні органи, тимчасові державні органи, правотворчі державні органи, правоохоронні державні органи,

контрольно-наглядові державні органи, установчі державні органи, державна програма, система стримувань і противаг, легалізація державної влади, легітимація державної влади, форми легітимації державної влади, раціональна легітимація державної влади, ідеологічна легітимація державної влади, державний суверенітет, конституціоналізм, конституційні засади організації і здійснення державної влади, конституційно-правовий статус органу державної влади, функції Української держави, функції державних органів, структура державної влади в Україні, прокуратура, неурядові організації, державне управління, механізм здійснення державної влади, верховенство державної влади, парламент, функції парламенту, парламентський контроль, глава держави, Президент України, уряд, функції уряду, виконавчо-розпорядча діяльність, Кабінет Міністрів України, державна служба, державні службовці, урядові органи державного управління, органи місцевого самоврядування, управлінські послуги, правосуддя, функції судової влади, Генеральний прокурор.

Скласти схему:

- Класифікація органів державної влади.

Практичне завдання

На парламентських слуханнях, присвячених удосконаленню системи організації державної влади, народний депутат А. наголосив, що «оскільки уст. 6 Конституції України закріплено, що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову, то існування в Україні інших органів державної влади Основний Закон України не передбачає. Саме тому з метою забезпечення стабільності конституційного ладу України необхідно терміново ліквідувати всі державні органи, які не належать до жодної з гілок державної влади, передбачених ст. 6, передавши їх владні повноваження легітимним органам».

Проаналізуйте таку пропозицію народного депутата. Про які органи влади може йтися?

Практичне завдання

Вкажіть органи державної влади України за нижче наведеними родовими найменуваннями, а також встановіть, за якими критеріями їх класифіковано:

- а) виборні та призначувані;
- б) колегіальні та одноособові;
- в) постійно функціонуючі та тимчасово функціонуючі;
- г) загальнодержавні, регіональні та місцеві;

- д) загальної компетенції та спеціальної компетенції;
- е) законодавчі, виконавчі та судові;
- ж) правотворчі, правозастосовні, правоохоронні.

Практичне завдання

Класифікуйте за відомими Вам гілками влади нижче наведені органи державної влади. Завдання виконується письмово у формі таблиці або схеми:

- а) Антимонопольний комітет України;
- б) Генеральна прокуратура України;
- в) Дніпропетровська обласна державна адміністрація;
- г) Конституційний Суд України;
- д) Верховна Рада України;
- е) Президент України;
- ж) Міністерство юстиції України;
- з) Національний банк України;
- и) Служба безпеки України;
- к) Центральна виборча комісія;
- л) Вища рада правосуддя;
- м) Рахункова палата;
- н) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- о) Кабінет Міністрів України;
- п) Верховний Суд.

Література

1. Кравцова З.С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 428 с.
2. Вагонова О.Г., Горпинич О.В., Чернобаєв В.В. Організація діяльності органів державної влади: навч. посіб. М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». Д. : НТУ «ДП», 2019. 77 с.